

A fotográfia feltűnésének apropóján elemzett szövegek szorosan követik a Mikszáth-kutatás e nyomvonalát (ld. fentebb az *Epilogban* a fénykép-hasonlat és a perspektivizmus összefüggéseit vagy *A fotográfia regényében* a fotográfia beemelését a narratív diskurzusba). A fénykép-motívum vizsgálata így, talán nem teljesen elhamarkodott módon, lehetőséget nyújt arra, hogy Mikszáth prózatörténeti jelentőségének média- és kultúrtörténeti fénytörésben szemlélhessük. Abban, ahogy például Eisemann György – egyébként Rónay György klasszikus, 1947-es tanulmánya alapján – Mikszáth prózapoétikai újszerűségét az elbeszélői „hangnak”, „mint a nem időelvű történetmondás létesítőjének” kikülönüléseként, ily módon a próza „lirizálódásaként” írja le,³⁶ vagy éppenséggel *A beszélő köntös* kapcsán a szöveg „eredeti” történethez képesti másodlagosságát, önmaga által tételezett „újraírtságát” emeli ki,³⁷ nem nehéz felismernünk bizonyos párhuzamokat a „hang” leválásával a fényképek által közvetített leírásról, ahogy az *A fotográfia regénye* narrációjában megfigyelhető. A fotográfia jelenléte módosítja azokat a lehetőségeket és stratégiákat, amelyek útján az írott szöveg hozzáfért a valósághoz (vagy legalábbis megkonstruált egy hozzáférést), és ezáltal világosabb kontúrokkal rajzolja körbe ezen lehetőségek és stratégiák körvonalait, ahogy a fénykép-hasonlat világít rá az *Epilogban* a Jókai-portré egységesíthetetlen sokféleségére. Az új technikai médium okozta „médiakonkurencia” jelentősége tehát ez esetben nem annyira a módosulásokban magukban, mint inkább a meglévő mediális lehetőségek fokozott önreflexiójában, vélt transzparenciájuk csökkenésében jelentkeznek: *A fotográfia regénye* fényképei ebben az értelemben az elbeszélői hang élőbeszédhez hasonlatos jellegzetességeit (pontosabban: az írott szöveg és a „hang” szóbelisége közötti feszültséget) teszik láthatóvá, míg Jelky fényképész betörése a horpácsi idillbe ezen idill „megírtságára”, vagy legalábbis a természeti táj és a szövegek szoros kapcsolatára irányítják a figyelmet.

³⁶ EISEMANN, Mikszáth Kálmán, 28.

³⁷ *Uo.*, 57.